

20.7.2007 EHe

Matkakertomus

12.7.2007 Lyökin pooki / Uusikaupunki

Paikalla:

Sakari Lindström, Ulkosaariyhdistys ry

Antti Suna, Museovirasto

Elisa Heikkilä, Museovirasto

1757 rakennettu Lyökin pooki Uudenkaupungin edustalla on Suomen vanhin tunnettu merimerkki. Sen omistus siirtyi valtiolta Ulkosaariyhdistykselle vuonna 2000. Pooki on viimeksi korjattu Merenkulkuhallituksen toimesta 1980-luvulla. Nyt kunnostusta kaipaavat sekä seinien rappaus että lyijykatto.

Lyijykatto

Lyijykatto on vanha, onko se mahdollisesti alkuperäinen, on mahdotonta sanoa. Ruotsissa vanhimmat lyijykatot ovat olleet 150-200 vuotta vanhoja.

Paikan päällä todettiin, että vanha katto on säilytettävissä uuden alla. Sitä ennen täytyy ruostuneet rautaosat käsitellä, esim. Canturst-ruosteenmuuntoaineella ja suojata sen jälkeen esim. vernissa-terva-tärpähti-seoksella (1/3 kaikkea) tai kuumennetulla vernissalla. **Vai ferrex?? Mikä kestää parhaiten uuden katon alla??** Uusi katto tulee asentaa mahdollisimman tiivisti nykyisen päälle.

Vanha katto tulee dokumentoida valokuvien lisäksi piirroksin, joista näkyy nykyisten palojen saumakohtat ja kiinnitysraudat ja muut huomiot.

Mikäli repale edellisen korjauksen pellistä lähtee kohtuullisen helposti irti, lienee se parempi ottaa pois. Jos se on tiukasti paikoillaan, tulee se vaan painella tiukasti kiinni nykyiselle paikalleen. Yksi vaihtoehto uudeksi katoksi olisi saumata (yksinkertainen kaadettu hakasauma) n. 16 tai useammasta osasta katon alaosa, jolloin peltisegmentit tarvitsisi kiinnittää vain yläosastaan, ehkä jonkun kerran sauman kohdalta ja kannatella alhaalta kulmaraudan kaltaisilla hakasilla ja vanteella. Jos katto on noin 7 metriä ympärysmitaltaan (MV piirros 2001), olisi pellin leveys alhaalta noin 44 cm. Hakasiin on myös mahdollista kiinnittää kameroita, kuten Ulkosaariyhdistyksellä on ollut toiveissa. Jotta kiinnitykset saadaan tukevasti tiilimuriin, pitää vanhan katon rautojen paikat olla selvillä.

Toinen vaihtoehto on ohessa luonnosteltuna (Erkki Mäkiö, yliarkkitehti, 20.7.07). Se olisi teräksestä valmistettu pitkäjalkaista hämähäkkiä muistuttava luuranko, johon saisi valmiiksi kiinnitettyä klammerit, jotka osuisivat pellin saumojen kohdalle, ja mutteri tms. kiinnitys tulisi suoraan siihen. Tällöin tarvitsisi mahdollisimman vähän koskea vanhaan kattoon ja muuraukseen. Luuranko tulisi ankkuroida ylös keskelle kattoa. Tähänkin versioon tulisi ehjistä pellistä kalotti huipulle.

Olivatpa kiinnitykset tiilimuurissa tai irtokehikossa, kiinnityskohtia ei saa olla liikaa, eivätkä kiinnitykset saa olla liian tiukkoja, jotta lyijyllä on tilaa elää voimakkaan lämpölaajenemisen takia. Samasta syystä liian isot palat eivät ole toimiva ratkaisu. Brittiläisen Leadsheet Associationin sivuilta löytyy suosituksia lyijypellin palojen kokoon ja kiinnitysten etäisyyksiin, samoin materiaalitietoja nauloista, hakasista ja pellin paksuudesta. Heidän sivuillaan suositellaan koviin olosuhteisiin 2,24-3,55 mm:n paksuista lyijyä, tällöin katon paino on 25,40-40,26 kg/m².

Julkisivurappaus

Kuten rantakallioon hakatuista kuvioista ja arkistotiedoista käy ilmi, on pookia korjattua useaan otteeseen. Ilmeisesti viimeisimmässä korjauksessa 1980-luvulla on käytetty kohtalaisen sementtipitoista laastia. Sillä on käsitelty koko pookin pinta, paikoin tasoitusta on hyvinkin paksuina kerroksina. Sen alla oleva laasti on taas erittäin kalkkipitoinen hyvin suurella runkoaineella, jopa 6 mm kiviä. Pookin juurella oleva hiekka näytti hyvin saman oloiselta, todennäköisesti hiekka onkin lähistön saarien luonnonhiekkaa.

Joissain kohdissa muurissa on näkyvissä ruostuneita ankkurirautoja. Ruostuminen lienee aiheuttanut myös laastin rapautumista ko. kohdissa. Ne tulee käsitellä samoin kuin rautaosat katossa. Julkisivuissa on useita kohtia mistä vanhempi rappaus on tullut esiin. Paikan päällä sovittiin, että ne ja koputtamalla ontolta kuuluvat, ns. kopoalueet, sekä muut havainnot kartoitetaan. Julkisivujen korjaus jäänee ensi kesään. Irtonaisia rappauksia ei kannata poistaa ennen talvea, jotta kosteus ei pääse jäätymään ja rikkomaan entisestään rappausta. Uuden korjauslaastin tulisi olla kompromissi vanhemman ja edellisen korjauslaastin välillä. Valmista kalkki-sementtilaastia kuivatavarana tuskin saa 6 mm:n runkoaineella, jonkin verran täytyy laastia säätää paikan päällä. Laastitöitä varten esi- ja jälkikostutusta ja laastin valmistamista varten tulee olla riittävästi puhdasta ja ei-suolaista vettä.

Julkisivumaalaus

Pookilla on ollut nykyinen puna-valkoinen väritys jo pitkään, ja on luontevaa jatkaa nykyistä asua. Maalityypin valinta on vielä auki, nykyinen maali on varsin kalkkipitoinen, vaikka pintalaasti on kovin sementtipitoinen. Mahdollinen maalityyppi on kalkkimaalin lisäksi kalkki-sementtimaali.

Helsingissä, 20.7.07

Turussa, XX.7.07

Elisa Heikkilä
Rakennuskonservaattori

Antti Suna
Tutkija

Lyijykatoista tietoa & materiaalintoimittajia:

Gustavsson, L., *Blytak*, Riksantikvarieämbetet, 1999, ISBN 91-7209-139-8

http://hildebrand.raa.se/materialguiden/mat_show.asp?page=mat_show&matid=13&chptid=131

<http://www.plr.se/?use=publisher&id=578&lang=1>

<http://www.buildingconservation.com/articles/roof/leadroof.htm>

<http://www.leadsheetassociation.org.uk/html/1393.html>

<http://www.astrup.no/>

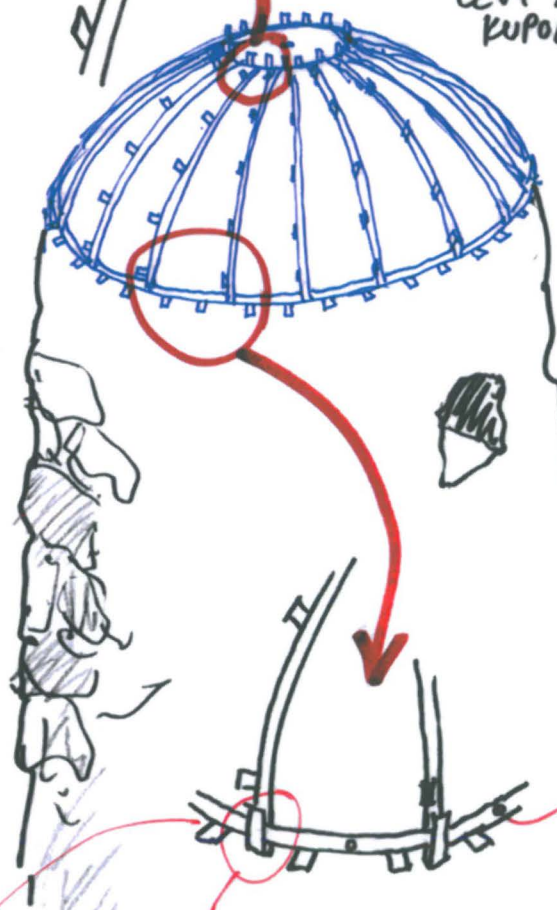
<http://www.imab.se/frameset.asp>

<http://www.erikoisteras.fi/>

HOLVIN OALLE
TERÄSLEVY, JOSCA
SEKTORINUOTIEN
JA "KALOTIN"
KIINNITYSTÄ VARTEN
VALM. HITATUT
LAMMEET
LEVY ANKUROIDAN
KUPOLIN LAKEEN

VALM.
HITS.
LAMM

ANKUROINTI
MURIN
YLAOS.
(KUPOLIN
ALAO.S.?)

VALM.
HITS.
LAMM.

EI KIINNITYSTÄ (HITS. TAI NIITI)
- LAMPÖLIIKE

EM. 20.7.2007

LYÖKÄ